

भाषा आणि बोली अभ्यास

उद्दिष्टे (Objective)

- १) भाषेचे स्वरूप समजून घेणे
- २) भाषाबोली समाजाचा परस्पर संबंध अभ्यासणे
- ३) बोलीचे स्वरूप व विषय समजून घेणे

घटक १ (अ) मानवी भाषेचे स्वरूप, एकूण व्याख्याने १५, श्रेयांकने १

संप्रेषण - मानवी आणि मानवेतरांचे, मानवांचे भाषिक व भाषेतर संप्रेषण, मानवी भाषेची लक्षणे किंवा स्वरूप विशेष (ध्वन्यात्मकता, चिन्हात्मकता, यादृच्छिकता, सर्जनशीलता, प्रत्यक्षातीतता, सामाजिकता, परिवर्जनशीलता इ.) मानवी भाषेच्या व्याख्या

(आ) भाषेची विविध कार्ये - रोमान याकबसनचे संप्रेषणाचे नमुनारूप व ६ भाषिक कार्ये (निर्देशात्म, आविष्कारात्म, परिणामनिष्ठ, सौंदर्यात्म, संपर्कनिष्ठ, अतिभाषात्म)

घटक २ (अ) भाषा, समाज आणि संस्कृती - एकूण व्याख्याने १५, श्रेयांकने १

भाषा - एक सांस्कृतिक संचित, सांस्कृतिक जडणघडणीचे, संक्रमणाचे माध्यम एडवर्ड सपीरबेंजामीन बोर्फ यांचा भाषिक सापेक्षतावादाचा अभ्युपगम भाषेकडे पाहण्याचा समाज भाषावैज्ञानिक दृष्टिकोन, समाजातील भाषावैविध्य आणि भाषेचा बहुजिनसीपणा, भाषिकसांस्कृतिक विविधता परस्परसंबंध

आ) भाषा, प्रमाण भाषा आणि बोली : संकल्पना विचार व्याख्याने १५ श्रेयांकने १

'प्रमाण भाषा' म्हणजे काय, प्रमाण भाषेची आवश्यकता, प्रमाण भाषा व बोली यांच्यातील संबंध, त्यांचे वापरक्षेत्र, बोलीवैविध्य- उपबोली, स्थानिक बोली-प्रादेशिक बोली- जातिनिष्ठ बोली-सामाजिक बोली इ., बोलीविषयीचे गैरसमज (शुद्धाशुद्धता, श्रेष्ठकनिष्ठता, अंगभूत क्षमता इ.) व तथ्ये, मराठीच्या विविध बोली

घटक ३ (अ) बोलींच्या अभ्यासाची गरज व महत्त्व

बोलीविज्ञान (Dialectology), बोलींच्या अभ्यासाची दिशा - बोलींचा विजनात्मक अभ्यास, सामाजिक-सांस्कृतिक अभ्यास, बोलींच्या अभ्यासाची साधने, क्षेत्रीय कार्य (Field Work), बोलींची व्याकरणे व कोशरचना यांचे महत्त्व, बोलींसमोरील आव्हाने व त्यांचे जतन व संवर्धन यांसाठी करावयाच्या प्रयत्नांची दिशा

आ) मराठीतील प्रमुख बोली : वऱ्हाडी, अहिराणी, कोकणी बोलीचे स्वरूप विशेष

इ) मालवणी व आगरी बोलींची वैशिष्ट्ये- व्युत्पत्ती आणि विकास, व्याकरणिक वैशिष्ट्ये, उच्चार प्रक्रिया, म्हणी, वाक् प्रचार, शब्दसंग्रह इ.

Lalita

I/C Principal
Sahyadri Shikshan Seva Mandal's
Arts and Commerce College
Juchandra, Naigaon (E).

सत्रांत परिक्षेचे स्वरूप

प्रश्न क्र. १ घटक १ वर अंतर्गत पर्यायासह एक प्रश्न (गुण २०)

प्रश्न क्र. २ घटक २ वर अंतर्गत पर्यायासह एक प्रश्न (गुण २०)

प्रश्न क्र. ३ घटक ३ वर अंतर्गत पर्यायासह एक प्रश्न (गुण २०)

प्रश्न ४ - तिन्ही गटातील सहा टीपा विचाराव्यात किंवा लघुत्तरी प्रश्न विचारावेत विद्यार्थ्यांनी कोणतेही चार सोडवाव्यात - गुण ४०.

साध्ये (Outcome)

- १) मराठी भाषेचे स्वरूप समजेल
- २) मराठीच्या विविध बोलींचे ज्ञान होईल
- ३) मराठी बोली अभ्यासाला चालना मिळेल

संदर्भ ग्रंथ:

- १) भारतीय भाषांचे लोकसर्वेक्षण: सर्वेक्षण मालिका मुख्य संपादक- डॉ. गणेश देवी, महाराष्ट्र खंड संपादन: अरुण जाखडे, पद्मगंधा प्रकाशन, २०१३
- २) मालवणी बोली-व्याकरण, साहित्य व शब्द कोश, संपा. डॉ. पुष्पलता राजापुरे-तापस, डॉ. रमेश धोंगडे, शब्दपरी प्रकाशन.

सत्र ४ (चौथे) एकूण व्याख्याने ४५ श्रेयांकने ३
मराठी व्याकरण आणि लेखन कौशल्ये (स्पर्धा परीक्षा)

उद्दिष्टे (Objective)

- १) भाषा लेखन कौशल्य आत्मसात करणे
- २) निबंध लेखनाचे कौशल्ये आत्मसात करणे
- ३) निबंध लेखनाचा सराव करणे
- ४) संगणकीय उपयोजन करणे
- ५) मराठी व्याकरण समजून त्याचे उपयोजन करणे

घटक १ व्याकरण एकूण व्याख्याने १५ श्रेयांकने १

वर्णमाला शब्दांच्या जाती काळ

लिंग वचन प्रयोग अलंकार

वृत्ते समास वाक्यांचे प्रकार शब्दसंधी

संधी-स्वरसंधी विभक्ती विरामचिन्हे

विरुद्धार्थी शब्द

वाक्यप्रचार

म्हणी व अर्थ

समानार्थी शब्द

विरामचिन्हे

शब्द समूहाबद्दल एक शब्द

अलंकाराचे प्रकार इत्यादी घटकांची संक्षेपाने चर्चा

घटक २ एकूण व्याख्याने १५ श्रेयांकने १

मराठी भाषा आणि आधुनिक तंत्रज्ञान परिचय व प्रात्यक्षिक
पॉवरपॉइंट प्रेझेंटेशन, युनिकोड टंकलेखन.

घटक ३ एकूण व्याख्याने १५ श्रेयांकने १

अ निबंध

आ कल्पना विस्तार

इ आकलन

ई सारांश लेखन

चतुर्थ सत्रांत परीक्षेचे स्वरूप

प्रश्न क्र. १ घटक १ वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचे ४० पैकी कोणतेही ३० प्रश्न सोडविणे (गुण ६०)

प्रश्न क्र. २ घटक २ वर अंतर्गत पर्यायासह एक प्रश्न (गुण २०)

प्रश्न क्र. ३ घटक ३ वर अंतर्गत पर्यायासह एक प्रश्न (गुण २०)

संदर्भ ग्रंथ:

साध्ये (Outcome)

- १) भाषा लेखन कौशल्य आत्मसात होईल
- २) मराठीचे लेखन कौशल्य प्राप्त होईल
- ३) संगणकासाठी मराठी भाषेचा उपयोग होईल
- ४) स्पर्धा परीक्षा उत्तीर्ण होण्यासाठी हा अभ्यासक्रम उपयुक्त ठरेल.

Lalita

I/C Principal
Sahyadri Shikshan Seva Mandal's
Arts and Commerce College
Juchandra, Naigaon (E).

संदर्भ ग्रंथ-

- १) मराठी व्याकरण : प्रा. डॉ. के.पी. शहा, श्रीम एज्जिकेशन, सप्टेंबर २०१२
- २) मराठीचे व्याकरण : डॉ. लीला गोविलकर, शब्दालय प्रकाशन, जून २०१५
- ३) मराठी भाषेचे वाक्यप्रकार व मूली : कै. विशाखर वामन भिडे, चित्रशाला प्रकाशन पुणे, ऑक्टोबर १९९८
- ४) मराठी भाषेचा भाषावैज्ञानिक अभ्यास : डॉ. अरका मटकर, शब्दालय प्रकाशन, २०१७
- ५) मराठी लेखन शुद्धी : डॉ. भास्कर गिरिधारी, सौंदमी प्रकाशन, नाशिक, २०१२
- ६) मराठी व्याकरण चाद आणि प्रवाद, कृष्ण श्री अर्जुनवाडकर
- ७) मराठी व्याकरण काही समस्या : प्र. ना. दीक्षित
- ८) मराठी व्याकरणाचा इतिहास कृष्ण श्री अर्जुनवाडकर
- ९) मराठी व्याकरण : मो. रा. वाळंवे
- १०) मराठी व्याकरणविवेक : मा. ना. आचार्य
- ११) मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार : अरविंद मंगरळकर
- १२) मराठीचे व्याकरण : लीला गोविलकर
- १३) शास्त्रीय मराठी व्याकरण : मोरो केशव दामले
- १४) शुद्धलेखनविवेक : द. ना. गोखले
- १५) आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात : दीपक शिकारपूर, उज्ज्वल साठे, उत्कर्ष प्रकाशन पुणे.